

Oslo, 30.9.2024

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Innspill til tiltaksplaner for villrein

Vi viser til møtet med departementet og statssekretær Kjersti Bjørnstad 25.9.2024 og sender med dette over et skriftlig innspill, som avtalt.

Norsk Friluftsliv representerer de 19 store frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge, med til sammen nærmere en million medlemskap og rundt 5000 lokale lag og foreninger. Norsk Friluftslivs oppgaver er klart definert i vedtektene, og skal blant annet:

- fremme allemannsretten.
- fremme naturvennlig og hensynsfull ferdsel på eget ansvar.
- sikre friluftslivets naturgrunnlag og skape økt forståelse for naturens egenverdi.

Med andre ord, Norsk Friluftsliv skal både sikre allemannsretten og ta hensyn til naturen.

Norsk Friluftsliv er bekymret for villreinen og villreinens overlevelse i Norge og vi tar dette på det største alvor. Friluftslivet er derfor beredt på å ta sin del av ansvaret for å redde villreinen, men det forutsetter at alle sektorer tar sitt ansvar. Jo større ansvar de ulike sektorene blir pålagt eller tar, jo lettere er det å få aksept for tiltak som regulerer ferdselen.

Om ferdselsrelaterte tiltak

I stortingsmeldingen om villreinen slås det fast at en manglende helhetlig arealforvaltning av villrein fjellet, med utbygging og oppdeling av naturareal, er den viktigste årsaken til den negative utviklingen for villreinen.

Hvis vi skal ha håp om å redde villreinen, må denne utviklingen stoppes umiddelbart og utviklingen snus. Dette vil kreve både politisk mot og vilje, og Norsk Friluftsliv er bekymret for at det er lettere å ofre friluftslivet, enn å stoppe nye arealinngrep og gjennomføre dyre restaureringstiltak.

Her må derfor alle sektorer bidra, herunder:

- Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet må strammes betydelig opp, slik at det blir slutt på nye inngrep i villreinområder.
- Det må stilles krav til vassdragsregulanter om avbøtende tiltak, herunder etablering av landbruere for villrein, stenging av anleggsveier for allmenn motorisert ferdsel, begrense kjøring til anleggene til et minimum. Dette bør være en del av vilkårsrevisjonen for de vassdragene det er aktuelt, men nye krav må gjelde for alle regulanter.

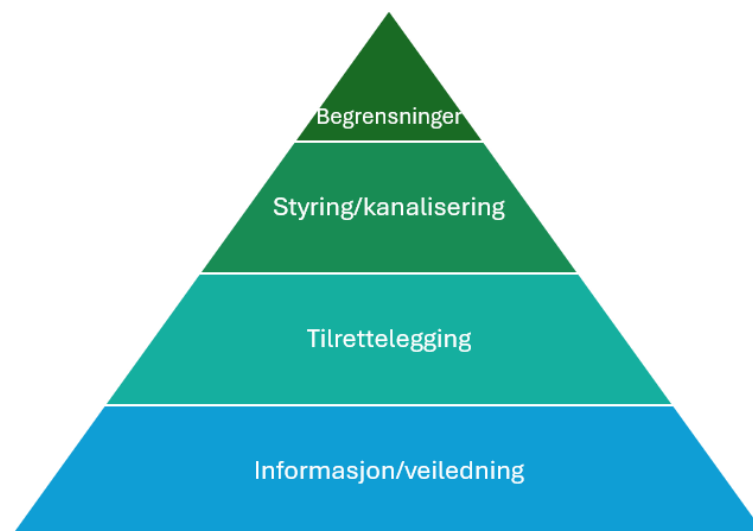
- Motorisert ferdsel må begrenses til et minimum, og her er det et betydelig potensial for å stramme inn, både løyvepraksis for alle typer motorisert ferdsel og stenging av veier.
- Restaurering har et betydelig potensial for å forbedre tilstanden for villreinen vesentlig. Dette er dyrt, men effekten av mulige tiltak må utredes og prioriteres på en måte som gir mest mulig effekt. Her må det være vilje til å bruke betydelige ressurser på dette.

Tiltak med konsekvenser for friluftslivet

I tiltaksplanene for villrein, og kanskje særlig Hardangervidda, er det foreslått omfattende tiltak, som vil ha konsekvenser for friluftslivet og ferdselen i villreinfjellet.

Norsk Friluftsliv er ikke negative til at det settes inn tiltak, men tiltakene må balanseres mot de tiltakene som gjøres i andre sektorer, jf. kulepunktene ovenfor.

Det er viktig å starte på det riktige nivået i tiltakspyramiden og ikke starte med restriksjoner og ferdselsforbud. Vi må starte med informasjon og veiledning, deretter tilrettelegging, styring og kanalisering og til slutt, hvis ikke det er nok, må begrensninger og forbud vurderes.

Norsk Friluftsliv mener det er et stort potensial for å utnytte informasjon og veiledning i mye større grad enn det vi har gjort til nå. Folk flest ønsker å ta hensyn, bare de vet hvordan og hvorfor. Det må være vilje til å bruke penger på aktivt informasjonsarbeid. Blant annet gjennom:

- nett og sosiale medier (herunder ut.no),
- informasjonsplakater, brosjyrer m.m. på alle sentrale plasser, herunder utfartssteder, hytteområder og naturinformasjonssentre,
- villreinveiledere i terrenget på strategisk viktige plasser til tider med mye utfart.

Norsk Friluftsliv avviser likevel ikke at det kan være behov for:

- stenging av turisthytter og nedlegging av tilhørende stier,

- omlegging av stier,
- muligheter for kompensierende tiltak som etablering av erstatningshytter og stier i mindre brukte områder.

Norsk Friluftsliv mener likevel at ferdselsrestriksjoner eller forbud må begrenses i tid og rom til det som er nødvendig av hensyn til villrein ut fra faglige vurderinger og det må være en dynamisk tilnærming til dette.

Dette krever at villreinen må GPS-merkes eller på annen måte overvåkes slik at en til enhver tid vet hvor den befinner seg. For å få til den nødvendige dynamiske forvaltningen, må være det være vilje til å bruke tid og penger på dette.

Til de konkrete tiltaka, som vil ha konsekvenser for ferdselen og friluftslivet, forutsetter Norsk Friluftsliv at departementet har god dialog og samarbeide med de berørte aktørene, særlig DNT.

Ved innføring av tiltak, som vil ha konsekvenser for ferdselen og friluftslivet, er det viktig at:

- tiltakene innføres trinnvis,
- effekten av tiltakene overvåkes og evaluering før neste trinn innføres,
- tiltakene som ikke har ønsket effekt, justeres eller fjernes.

Om forholdet til allemannsretten

Allemannsretten er en gammel sedvane og er en rett som tilhører hver enkelt av oss. Denne retten er en grunnleggende forutsetning for friluftslivet, og Norsk Friluftsliv er mot tiltak som kan rukke ved denne rettigheten.

I stortingsmeldingen om villrein vil regjeringen blant annet utrede forslag til nye virkemiddel med hjemmel i naturmangfoldloven for å kunne innføre både tidsavgrensede og varige ferdselsrestriksjoner ved behov.

Norsk Friluftsliv er positiv til å utrede nye virkemidler for ferdselsrestriksjoner, som begrenser seg til tid og sted, for å ta nødvendig hensyn sårbar natur, i denne sammenhengen villreinen. Vi er imidlertid sterkt kritiske til en utredning av muligheten for varige ferdselsrestriksjoner, noe vi mener vil komme i konflikt med allemannsretten.

Vi er også sterkt imot forslaget om å speilvende prinsippet for allemannsretten, der alt i utgangspunktet er forbudt, hvis ikke det er gitt tillatelse. Dette mener vi er en farlig vei å gå.

Friluftslivsaktiviteter og utstyr utvikler seg hele tiden. Norsk Friluftsliv er derfor kritisk til å lage et skille mellom tradisjonelle og nye former for friluftsliv i arbeidet med ferdselsreguleringer. Det må være aktivitetens virkninger eller fotavtrykket, som må vurderes, og ikke om den er tradisjonelle eller ny.

For å opprettholde allemannsretten over tid, er det viktig at:

- utøvelse av allemannsretten, det vil si tilgangen til norsk natur, herunder på stier og løyper, skal være gratis,
- kunnskapen om allemannsretten, både rettigheter og plikter, opprettholdes og styrkes i befolkningen, blant annet gjennom opplæring i friluftsliv som kulturell kompetanse gjennom organisasjonene og skolen og aktivt opplysningsarbeid fra myndigheter og organisasjoner. Her kan Norsk Friluftsliv og friluftslivsorganisasjonene spille en viktig rolle, i samarbeid med myndighetene,
- det er det offentliges ansvar å finansiere tilretteleggingstiltak, som er nødvendig for å opprettholde allemannsretten, i naturområder med stor belastning eller sårbar natur.

Vi ser fram til videre dialog om forvaltningen av villrein!

Vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Bente Lier
generalsekretær

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning